

Joneskua o avangardi shvatiti i avangardnost S.S.U.P.-a.

U čuvenom »Discours sur l'avant-garde« (Helsinki, septembra 1959), objavljenom u *Théâtre dans le Monde*, E. Jonesko se pita: šta je avangarda? Odgovor je potražio u rečniku »Larousse«: »Otvorio sam svoj rečnik »Larousse« i doznao da 'avangarda znači one elemente koji prethode oružanoj sili sa kopna, sa mora i iz vazduha da bi pripremili njen ulazak u akciju« (Op. cit., str. 76. kurziv M.R.). Jonesko je avangardni pisac. Ako takav pisac poteže etimološku definiciju iz enciklopedije, onda je on aktualizuje kao polaznu tačku svoga razmišljanja o avangardi. Ona je, izgleda, i danas izuzetno aktuelna; naročito ako želimo da shvatimo naprednost S.S.U.P.-a, koji se identifikuje sa Joneskom. To što je aktuelna, ne znači da je dovoljna da bi se njome shvatila modernost S.S.U.P.-a. Zato je treba proširiti onim momentom koji bi imao ekvivalent za bogate sadržaje S.S.U.P.-a. Jonesko nije sasvim zadovoljan njome. Nismo ni mi. Zato je dopunimo.

S tim u vezi, dodajmo da avangarda nije samo prethodnica oružane sile sa kopna, sa mora i iz vazduha, u savremenim uslovima totalnog ideološkog ratovanja, avangarda je i prethodnica službe narodne bezbednosti. Za razliku od nedovoljnog pojma u »Larousse«, ovakvo prošireno shvatanje oplemenilo bi u nas pojam avangarde grupe pisaca okupljene u »S.S.U.P.-u.« Tako oplemenjena definicija avangarde odgovarala bi savremenoj stvarnosti i odražavala bi opštenarodni karakter pojma »naprednosti«. U tom kontekstu, oplemenjena avangarda V. R. Tucića i drugova, pojavljuje se sa udvostručenom m ona je ne samo pouzdana prethodnica oružanoj sili nego i desna ruka čuvarima javnog reda. Njena sveta dužnost je da bude informativna, da budno prati i dostavlja nadležnim organima podatke o svim potencijalnim neprijateljima.

Radi postizanja toga cilja, S.S.U.P., kao jedna od naših najudarnijih avangardi, traži nove puteve i piše *upotrebljive tekstove*. Upotrebljiv tekst je nov žanr, plod delatnosti »Nove umetničke prakse«. On donosi znatnu inovaciju. Kao prvo, odbacuje tradicionalni pojam *obaveštenosti*, zbog njegove intelektualno-retrogradne prirode usmerene na knjišku problematiku. Umesto toga S.S.U.P. uvodi jedan moderan kvalitet, u skladu sa uvidima u teoriju komunikacije i informacije. Taj novi kvalitet je *obaveštajnost*. Obaveštajnost je onaj kvalitet u kome se naročito ističe V. R. Tucić, *spiritus movenc* cele grupe S.S.U.P. Pravi je veštak u pisanju visoko informativnih tekstova. Ko u to ne veruje, neka samo baci pogled na poslanicu u »Poljima«, br. 309., gde piše:

»Znam da iskreno patite. Znam da se Vaše lice istinski grči nad stranicama Hladnog čela. Znam da su Vam prsti dugi, ali čisti! Znam da su Vaša kolena istinski klecnula, a čelo zvonko odjeknulo pod mojim nogama... (kurziv M.R.).

Ovaj dragoceni tekst je izvanredan primer šta sve zna čovek čije je bitno svojstvo da zna. On sadrži jednu primarnu i jednu sekundarnu informaciju. To refrensko, četvorostruko znanje, posebno je dragoceno što je znanje *ad hominem*. To znanje je plod pouzdane informacije i invencije jednog naročito soja ljudi koji su nadahnuti maštovitosti tipa Ignjacija Lojole, dostojne naziva »imaginacija Torkvemada«. To neumljivo: znam, znam, znam, pada kao neumitan udarac po žrtvi koja se kopra. Ali trijumfuje zadivljujuća metodičnost. Pogledajte samo gradaciju teksta. Onaj što zna vodi proces: pred njim je neko ko prvo *patí* (stavljene na muke); zatim, mu se lice grči u grimasama (od dodatnih muka); pažnja islednika, koji ima smisla za fine detalje, pada na »duge, ali čiste prste« koji se bespomoćno pružaju) ne mari, priznaće taj sve kad ga još malo bolje pritegne znalac: žrtvi su klecnula kolena (novi stupanj slamanja); i najzad, hedonizam u slavnim finalu: čelo je zvonko raspalilo pod nogama islednika koji zna znanje. Žrtva je slomljena, ona moli.

To je taj poetski scenario rođen u »imiginaciji Torkvemada«. Svet knjige stvoren za kretanje duha čitaoca postaje mučilište, knjiga je imaginarno mučilište. Nije li to prava igra, imaginarna, između, umišljenog progonitelja i zamišljene žrtve. Pisac kaže: »Najmanje mi pristaje da se igram s Vama progonitelja i žrtve«. Pa, ipak, čini to. Igra se sa velikim uživanjem i neslučenim darom. Pogledao sam svoje prste: zaista su dugi i čisti. V.R. Tucić doista zna sve. Kakva li je to vidovitost kad čovek koji Vas ne poznaje lično zna dužinu vaših prstiju?

Svakom građaninu koji je jedanput makar obavljao formalnosti oko lične karte ili dobijanja pasoša, poznato je da se u S.U.P.-u uzimaju otisci prstiju.

To je opštepoznati postupak kojim se pismo naše kože odslikava u pisanju jedne institucije. Organima bezbednosti je dovoljan za identifikaciju i otisak prsta. Za *spiritus movens* S.S.U.P.-a, to nije dovoljno. Kartoteku treba dopuniti novim podacima. Treba dojaviti da li su prsti dugi ili kratki, čisti ili prljavi. I to dvaput ponoviti da onaj kome se dostavlja informacija slučajno to ne prečuje. Dok je obaveštenost polovična, *obaveštajnost* je totalna. Ona sve dozna. Ona zna. O! Zna. Itekako zna.

Taj vid invencije i inovacije u upotrebljivim tekstovima interesuje naročito one praktičare moderne komunikacije za koje je predrasuda o privatnom životu zastarelo shvatanje malograđanske romantike. Za *spiritus movens* S.S.U.P.-a, nema tajni; za *obaveštajnost* važi geslo: sve dozna, onaj koji zna. Znati i lični opis i privatni život ljudi koje ne poznamo – eto vidovitosti *spiritus movensa* S.S.U.P.-a.

Zar to nije impresivno! Zato, čitajte S.S.U.P., dragi čitaoci!

Čitajte »drugarsku kritiku« S.S.U.P.-a, pa ćete saznati mnogo toga o dužini svojih prstiju, o čistoći svojih ruku, o klecavosti svojih kolena, o sopstvenim patnjama, o tome da vaše čelo može dospeti i pod noge umetnika koji zna znanje da iznuđi priznanje, o tome šta ste šaputali svojim dragama, o tome šta ste sanjali i maštali. O tome da nema tajne i da ta ste proziri. Jer S.S.U.P. sve dozna, čak i kad vas ne pozna.

Čitajmo, ipak i Joneskua, koga ne zadovoljava ona klasična definicija avangarde kao prethodnice oružane sile. V.R. Tucić, koji toliko mnogo zna, pretpostavljam da zna i manifest identifikacionog totema svoje grupe. Evo nekoliko redaka radi osveženja:

»Više volim da definišem avangardu izrazima opozicije i raskida. Dok većina pisaca, umetnika i mislilaca zamišljaju da su ljudi svoga vremena, *pubunjeni pisac ima svest da je protiv svoga vremena*. U stvarnosti, mislioci, umetnici i ličnosti počev od jednog datog trenutka prijanju samo uz sklerotične forme; oni imaju utisak da se sve čvršće nastanjuju u jednom ideološkom, umetničkom ili društvenom poretku – koji im izgleda aktuelan, no koji se već ljuja i pokazuje napsline o kojima oni ni ne sanjaju. Uistinu, po toj logici stvari, čim je jedan režim uspostavljen on je i prevaziđen. Čim je jedan oblik izražavanja poznat, on je već zastareo. Rečena stvar je već mrtva, stvarnost je iznad nje. Ona (rečena stvar) je već okamenjena misao. Način go-

vorenja, tj., nametnuti način bivstvovanja, koji je jednostavno dopušten, već je nedopušten. Čovek avangarde poput je neprijatelj unutar samog grada, protiv kojeg se buni svojski se upinjući da ga razori, jer baš kao i režim tako je i utvrđena forma izražavanja opresivna. Čovek avangarde je u opoziciji prema postojećem sistemu. On je kritičar onoga što jeste, kritičar sadašnjice, a ne njen apologet. Lako je kritikovati prošlost, naročito kad režimi na vlasti ohrabruju na to ili to tolerišu; to je samo učvršćivanje postojećeg stanja stvari, jedne posvećene skleroze, povijanje kičme pod tiranijom ili vatrogasnom službom« (E. Jonesko, *Op. cit.*, str. 79.)

Tako Jonesko, identifikacioni uzor grupe S.S.U.P. Budući da su akteri neuro-drame »Ko je šta«, objavljeni u »Hladnom čelu« V. R. Tucića izjavili »Mi smo Jonesko«, možda je i Joneskuov *credo* izražen u manifestu i njihov *credo*.

To bi bila konsekvencija kad bi se prihvatio metod insinucije po kojem se misao profesora automatski preslikava na misao studenata. Naravno, daleko sam od toga da se ovde, služeći se metodom insinucije, podmećem bilo kome da je »državni neprijatelj« i da na takav policijski način diskvalifikujem autora kritičke interpretacije. Postala je banalnost insinuirati nekome da je »neprijatelj države i revolucije«, ako validnim argumentima razobličuje šarlatanstvo i neznanje.

Moja je namera sasvim drukčija. Pošto me je Tucić upozorio da sam »neoprezno istrčao«, u znak zahvalnosti, čelim da mu uzvratim na taj gest pažnje, da opreznost nije dovoljna, ako pod njom zjapi ponor neznanja. Ne verujem da je Joneskuov stav da je »čovek avangarde u opoziciji prema postojećem sistemu«, i Tucićev stav jer Tucić je apologet harizmatičkih sakramenata. Da bi se sudelovalo u Joneskuovom duhovnom zajedništvu potrebno je naprosto ono što V.R. Tucić nema, i od čega se apologeti postojećeg plaše kao najvećeg svetogrda, ono što se zove kuraž javnog mišljenja. Zato će Tucić i drugovi iz »drugarske kritike« dobro učiniti ako ubuduće pripaze da im se ne potkrade slična nepromišljena identifikacija sa avangardnim Super-egom u liku Joneskua, Beketa ili H. Pintera, jer dela ovih jeretika obiluju upravo antiharizmatičkim mestima i nekonformističkim mislima, kao što je ona o umetniku opozicionar prema sistemu u kome živi.

Moje pozdrav grupi drugarskih kritičara: ostajte mi zdravo i pročitajte pisce na koje se pozivate!

želja

katica jevrić

HLEB I VODA

Sva moja lukavstva
ah
samo do izvesnih
tih
neobuzdanih granica
mogu se busati
A kada se reči
hleb naš nasušni stanu
mesiti po papiru
kao testo po rukama
tečna sam

KONFEDERACIJA

Odrčem se moći i bacam je
priskočim u pletivo
klot i frket curi
na slavini kupatila
kad zavrnem česmu
moć mi se vraća tada
smo blage prijateljice
i zajedno odmeravamo
zvuke smenjivosti
naglašenih i nenaglašenih pokreta
po pločnicima

ŽELJA

Sve proizvoljnosti su
moguće ali
popiti reku i ostati
kako kad
ispod
neimarovog prisutnog
mosta voda
nije tečna

»GORANOVO PROLJEĆE«

raspisuje

NATJEČAJ

za mlade pjesnike

Nastojeći da stimuliramo stvaralaštvo mladih pjesnika raspisujemo općejugoslavenski natječaj za poeziju.

Uvjeti natječaja:

1. U natječaju mogu sudjelovati pjesnici iz svih krajeva SFR Jugoslavije do 30 godina starosti, koji do sada nisu objavili knjigu poezije;
2. Pjesme mogu biti napisane na jezicima naroda i narodnosti Jugoslavije;
3. Učesnici natječaja trebaju poslati najmanje 10 (deset) pjesama ili zbirku pjesama. Sve pjesme poslati prepisane u 3 (tri) primjerka;
4. Uz pjesme obavezno priložiti biografiju s točnom adresom stanovanja;
5. Stručni žiri će ocijeniti sve u roku primljene pjesme i predložiti dodjelu nagrade najboljima;
6. Učesnicima natječaja dodjeljuju se nagrade:
 - nagrada »Goran« dodjeljuje se u vidu tiskanja rukopisa zbirke pjesama najboljem pjesniku ili pjesnikinji prema izboru stručnog žirija,
 - druga nagrada sastoji se u tiskanju pjesama dvadesetorice mladih pjesnika po izboru stručnog žirija u časopisu DKH »Republika«.
7. Rukopisi primljenih pjesama se ne vraćaju;
8. Rok slanja pjesama je 31. I 1985. godine;
9. Pjesme slati na adresu »GORANOVO PROLJEĆE«, 41000 ZAGREB, OPATOVINA 11 (natječaj za mlade pjesnike).

ORGANIZACIONI ODBOR